

SELETUSKIRI

Rahandusministri määruse „Krediiditeaberegistri põhimäärus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga kehtestatakse krediiditeaberegistri põhimäärus. 10.06.2026 võeti Riigikogus vastu krediiditeabe jagamise seadus¹ (KJS), millega reguleeritakse krediiditeaberegistri loomist, pidamist ja toimimist ning sellega seotud nõudeid. Krediiditeaberegister on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mille vastutav töötleja on Rahandusministeerium. Andmekogu pidamine delegeeritakse halduslepingu ja kontsessioonilepingu alusel eraõiguslikule juriidilisele isikule (registripidaja).

Krediiditeaberegistri peamine eesmärk on koondada andmeid inimese finantskohustuste kohta ning toetada seeläbi krediidiandjat krediidivõimelisuse hindamisel, võimaldades talle juurdepääsu ajakohasele ja usaldusväärsele teabele inimese finantskohustuste kohta. Õiged ja ajakohased andmed aitavad täita krediidivõimelisuse hindamise laiemat eesmärki – ennetada ülelaenamise ja makseraskuste tekkimise riski.

Krediiditeaberegistrisse kogutakse andmeid üksnes Finantsinspeksiooni või teise riigi järelevalveasutuse tegevusloa alusel tegutsevatelt krediidiandjalt, et tagada registris sisalduvate andmete usaldusväärsus ja kvaliteet. Krediiditeabe andjateks on:

- 1) krediidasutused;
- 2) krediidiandjad;
- 3) nn ühisrahastusplatvormid;
- 4) välisriigi krediidasutuse või krediidiandja Eestis asutatud filiaalid;
- 5) krediidiinkassod.

Lisaks krediidivõimelisuse hindamiseks vajalike andmete koondamisele ja krediidiandjatele kättesaadavaks tegemisele luuakse registri kaudu tarbijale mugav võimalus saada terviklik ülevaade oma finantskohustustest. Samuti võimaldatakse tarbijal esitada kasutajasõbralikul viisil avaldus enda kandmiseks tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja (nn laenukeelu nimekirja). Registri kaudu tagatakse tarbijale ka koondlik ülevaade sellest, kes, millal ja millisel eesmärgil on tema andmeid registrist küsinud.

Registrisse edastatavate andmete õigsuse tagab krediiditeabe andja. Registris sisalduvate andmete usaldusväärsus tagatakse nii seadusest tulenevate andmete esitamise ja ajakohastamise kohustustega.

Käesoleva eelnõuga kehtestatakse krediiditeaberegistri põhimäärus, milles sätestatakse:

- 1) vastutava ja volitatud töötleja ülesanded;
- 2) registrisse kogutavate andmete täpsem koosseis;
- 3) andmete juurdepääsu võimaldamise kord;
- 4) tehnilised ja korralduslikud kaitsemeetmed;
- 5) muud registri toimimiseks vajalikud korralduslikud küsimused.

¹ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4eaa-ad47-be8fdaddc7d3/krediiditeabe-jagamise-seadus/>

Määrus kehtestatakse KJS § 6 lõike 5 alusel.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu on ette valmistanud ja seletuskirja koostanud Rahandusministeeriumi finantsteenuste poliitika osakonna nõunik Mirjam Rannula (5646 7227, mirjam.rannula@fin.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu personali- ja õigusosakonna keeleteimetaja Heleri Piip (telefon 5303 2849; e-post heleri.piip@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja õigusekspertiisi on teinud personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (telefon 5885 1493; e-post virge.aasa@fin.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahv 1 – krediiditeaberegistri mõiste ja nimetus

Eelnõu § 1 lõikega 1 määratakse krediiditeaberegistri õiguslik staatus ja eesmärk. Krediiditeaberegister on KJS alusel asutatud riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, kuhu kogutakse krediiditeabe andjate edastatud andmed tarbijakrediidilepingute ja neist tulenevate kohustuste kohta. Krediiditeabe andjad on loetletud seaduse §-s 5.

Registri eesmärk on võimaldada krediidiandjal saada krediidivõimelisuse hindamiseks ajakohane ja usaldusväärne ülevaade tarbija olemasolevatest finantskohustustest. Sellega toetatakse vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist ning vähendatakse tarbija ülelaenamise ja makseraskustesse sattumise riski.

Registris sisalduvaid andmeid töödeldakse ja tehakse kättesaadavaks üksnes KJS-is sätestatud eesmärkidel, ulatuses ja piiritletud ringile isikutele.

Sättega rõhutatakse ka registri kuuluvust riigi infosüsteemi. Seeläbi tagatakse muu hulgas see, et registrile ja selle pidamisele kohalduvad nõuded andmekaitse, infoturbe, andmete tervikluse, järelevalve ja läbipaistvuse osas.

Lõikes 2 sätestatakse registri ingliskeelne nimetus *Register of Credit Information*. Ühtse ingliskeelse nimetuse kasutamine aitab tagada õigusselguse ning väldib registri nimetuse erinevat tõlgendamist või tõlkimist.

Paragrahv 2 – krediiditeaberegistri turvaklass ja turbeaste

Paragrahviga sätestatakse krediiditeaberegistri turvaklass ja turbeaste küberturvalisuse seaduse § 7 lõike 5 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruse „Võrgu- ja infosüsteemide küberturvalisuse nõuded“ kohaselt. Nõuete eesmärk on tagada infosüsteemides ja andmekogudes töödeldavate andmete piisav kaitse ning maandada nende käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsusega seotud riske.

Krediiditeaberegistri turvaklassiks määratakse K2T1S2 ja turbeastmeks keskmine (M).

Käideldavuse turvaosaklass K2 lähtub registriteenuse kasutajatele kättesaadavuse nõudest. Selle kohaselt võib registri summaarne seisak nädalas olla kuni kaks tundi.

Tervikluse turvaosaklassi T1 määramisel on arvestatud registri ülesannete ja vastutuse jaotusega. Registrisse edastatud krediiditeabe õigsuse eest vastutab krediiditeabe andja. Registripidaja kontrollib andmete tehnilist nõuetekohasust, kuid tal ei ole võimalik ega ole ka põhjendatud kontrollida iga tarbijakrediidilepingu või sellest tuleneva nõude sisulist

õiguspärasust. Registris töödeldavate andmete allikas on tuvastatav ning andmete õigsust on võimalik krediiditeabe andja algandmete põhjal kontrollida ja ebaõiged andmed parandada. Samuti on registriandmete muutmise õigus üksnes piiratud arvul selleks volitatud kasutajatel. Andmete ajakohasust ja terviklust kontrollitakse eelkõige konkreetse vajaduse ilmnemisel.

Tervikluse turvaosaklassi T1 määramine ei tähenda, et registriandmete õigsus või terviklus oleks väheoluline. Registri kõrge turbeaste eeldab, et andmete tervikluse kaitseks rakendatakse riskihinnangul põhinevaid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid. Need hõlmavad muu hulgas juurdepääsuõiguste piiramist, andmete sisestamise tehnilist valideerimist, andmete muutmise ja muude töötlemistoimingute logimist ning andmete parandamise võimaluse tagamist.

Tervikluse turvaosaklassi T2 määramine eeldaks registriandmete õigsuse, täielikkuse ja ajakohasuse perioodilist sisulist kontrollimist kogu andmestiku ulatuses. Selline nõue ei oleks registri ülesannete ja vastutuse jaotust arvestades põhjendatud, kuna tähendaks, et registripidaja peakskrediiditeabe andja algandmeid pidevalt kontrollima. Andmete sisulise õigsuse peab tagama krediiditeabe andja ning andmeid saab algallika põhjal vajaduse korral kontrollida.

Konfidentsiaalsuse turvaosaklassiks on määratud S2, kuna registris töödeldakse isikute finantskohustusi puudutavaid andmeid, millele juurdepääs on lubatud üksnes seaduses kindlaksmääratud isikutele ja ulatuses. Juurdepääsu võimaldamisel lähtutakse juurdepääsu õigusliku aluse olemasolust ja kasutaja seadusest tulenevast ülesandest tingitud teadmishajadusest.

Turbeaste määratakse andmekogu turvaklassi alusel Vabariigi Valitsuse määruse „Võrgu- ja infosüsteemide küberturvalisuse nõuded“ kohaselt.

Nimetatud määruse § 11 lõike 2 kohaselt on andmekogu turbeaste vähemalt keskmine, kui andmete turvaklassi vähemalt üks osaklass vastab tasemele 2. Krediiditeaberegistri turvaklassis K2T1S2 vastavad tasemele 2 nii käideldavuse osaklass K2 kui ka konfidentsiaalsuse osaklass S2. Tervikluse osaklass on T1. Kuna ükski turvaosaklass ei vasta tasemele 3 ning registri riskihinnangust ei tulene vajadust määrata kõrgemat turbeastet, määratakse krediiditeaberegistri turbeastmeks keskmine (M). Kõrge turbeaste ei tuleneks turvaklassist K2T1S2 automaatselt.

Keskmise turbeastme määramine ei tähenda, et registris töödeldavate andmete turvalisus või registri toimimise usaldusväärsus oleks väheoluline. Turvaklass väljendab andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse kaitsetarvet, turbeaste aga määrab nende kaitsetarvete alusel kohaldatavate turvameetmete lähtekoha. Registri turvameetmed valitakse lisaks turbeastmele riskihinnangu alusel, arvestades registris töödeldavate finantsandmete iseloomu, töötlemise ulatust, andmetele juurdepääsu võimalikke tagajärgi ning registri tähtsust krediidivõimelisuse hindamisel.

Keskmisest turbeastmest tulenevalt tuleb rakendada muu hulgas asjakohaseid juurdepääsukontrolli, autentimise, logimise, andmete tervikluse kontrollimise, varundamise, talitluspidevuse ja intsidentide lahendamise meetmeid. Kui registri andmekoosseis, tehniline lahendus, kasutusviis või riskikeskkond muutub, hinnatakse turvaklassi ja turbeastme põhjendatust uuesti ning rakendatakse vajaduse korral senisest rangemaid turvameetmeid.

Paragrahv 3 – vastutav ja volitatud töötajad

Krediiditeaberegistri vastutav töötleja on Rahandusministeerium (lõige 1) ja volitatud töötleja isik, kellele on krediiditeabe jagamise seaduse §-i 12 alusel antud ainuisikuliselt õigus krediiditeaberegistrit pidada (*registripidaja*).

Paragrahv 4 – vastutava töötleja ülesanded

Paragrahviga määratakse kindlaks vastutava töötleja ülesanded krediiditeaberegistri pidamise korraldamisel.

Vastutav töötleja vastutab registri pidamise üldise juhtimise, õiguspärasuse ja arendamise eest. Registripidaja täidab volitatud töötlejana registri igapäevase pidamise ja tehnilise toimimisega seotud ülesandeid vastutava töötleja antud juhiste ning õigusaktides ja halduslepingus sätestatud tingimuste kohaselt. Registripidaja ülesandeid kajastatakse paragrahvi 4 selgitustes.

Punkti 1 kohaselt juhib vastutav töötleja registri pidamist ning annab registripidajale selleks vajalikke juhiseid ja korraldusi. Juhtimine hõlmab registri toimimise üldiste põhimõtete, ja prioriteetide määramist ning registripidaja tegevuse koordineerimist. Juhised ja korraldused peavad olema kooskõlas seaduse, põhimääruse, halduslepingu ja isikuandmete töötlemisele kohalduvate nõuetega.

Punkti 2 kohaselt arendab vastutav töötleja registrit koostöös registripidajaga. Vastutav töötleja määrab registri arendamise eesmärgid, lähtudes õigusaktidest, registri eesmärgist ning kasutajate põhjendatud vajadustest. Registripidaja osaleb arenduste kavandamisel ja elluviimisel eelkõige tehnilise pädevuse, registriteenuse toimimise ning infosüsteemi arhitektuuriga seotud küsimustes.

Punktuiga 3 antakse vastutavale töötlejale õigus kontrollida registripidaja tegevust talle pandud ülesannete täitmisel. Kontroll võib hõlmata registripidajalt aruannete, dokumentide ja selgituste küsimist, registri toimimise ja teenustaseme nõuete täitmise hindamist ning vajaduse korral puuduste kõrvaldamiseks juhiste andmist. Kontrolli eesmärk on tagada registri õiguspärane pidamine.

Punktis 4 sätestatakse vastutava töötleja kontrollikohustus isikuandmete töötlemise valdkonnas. Rahandusministeerium peab veenduma, et registripidaja töötleb isikuandmeid kooskõlas õigusaktide, halduslepingu ja enda antud seaduslike juhistega. Kontroll hõlmab nt isikuandmetele juurdepääsu korraldust, töötlemistoimingute logimist, andmete säilitamist ja kustutamist, turvameetmete rakendamist ning võimalike alltöötlejate kasutamist. Vastutaval töötlejal on õigus küsida registripidajalt selgitusi ja nõuete täitmist tõendavaid dokumente ning teha ettepanekuid tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks.

Vastutava töötleja tehtav kontroll on registri juhtimisega seotud kontroll ning ei ole võrdsustav Andmekaitse Inspektsiooni läbi viidava järelevalvega. See kontroll tugineb vastutava ja volitatud töötleja vahelisele õigussuhtele. Vastutav töötleja võib puuduse avastamisel nõuda registripidajalt selgitusi ja selle kõrvaldamist, ilma et selleks oleks vaja oodata järelevalveasutuse menetluse alustamist.

Andmekaitse Inspektsioon teeb sõltumatu järelevalveasutusena järelevalvet tegevuse vastavuse osas isikuandmete kaitse üldmäärusele (IKÜM) ja muude andmekaitsealsetele. Andmekaitse Inspektsiooni kontroll hõlmab nii vastutava töötleja kui ka registripidaja tegevust ning sellega kaasneb volitus kohaldada õigusaktidega antud järelevalve- ja sunnivahendeid. Vastutava töötleja teostatav kontroll ei piira ega asenda Andmekaitse Inspektsiooni järelevalvet.

Finantsinspeksioon teeb registripidaja üle finantsjärelevalvet krediiditeabe jagamise seaduses ja Finantsinspeksiooni seaduses sätestatud ulatuses. Finantsinspeksiooni kontrolli eesmärk on eelkõige hinnata registripidaja vastavust talle seadusega kehtestatud usaldusväärsuse, juhtimise, organisatsiooni, kapitali ja tegevuse nõuetele ning registripidaja tegevuse kooskõla krediiditeabe jagamise seadusega. Finantsinspeksioon ei asenda vastutavat töötajat registripidaja igapäevasel suunamisel ega Andmekaitse Inspeksiooni isikuandmete kaitse alaste nõuete täitmise üle järelevalve tegemisel.

Seega erinevad vastutava töötaja, Andmekaitse Inspeksiooni ja Finantsinspeksiooni kontroll nii õigusliku aluse, eesmärgi kui ka kasutatavate abinõude poolest. Vastutava töötaja kontroll on registri pidamise korraldamise olemuslik osa, Andmekaitse Inspeksiooni kontroll on sõltumatu andmekaitsealane riiklik järelevalve ning Finantsinspeksiooni kontroll on registripidaja tegevuse üle tehtav finantsjärelevalve.

Punkti 5 kohaselt teavitab vastutav töötaja krediiditeabe andjaid ja registriga liidestatud andmesaajaid selliste õigusaktide kehtestamise või muutmise kavatsusest, mis võivad mõjutada registri pidamist või kasutamist. Teavitamise eesmärk on anda registriga liidestatud isikutele võimalus kavandatavate muudatustega aegsasti arvestada, et vajaduse korral kohandada infosüsteeme, protsesse ja töökorraldust. Teavitamiskohustus ei asenda õigusaktides ettenähtud kooskõlastamis- ega kaasamismenetlust.

Punkti 6 kohaselt otsustab vastutav töötaja juurdepääsuõiguse peatamise või piiramise. Registripidaja rolliks on vastutava töötaja otsus tehniliste meetmega ellu viia.

Juurdepääsu võib peatada või piirata üksnes juhul, kui konkreetsete ja kontrollitavate asjaolude põhjal on ilmnunud oht registri konfidentsiaalsusele või terviklusele. Selleks võib olla nt turvaintsident või volitamata juurdepääsu katse. Juurdepääsu piiratakse üksnes ohu kõrvaldamiseks vajalikus ulatuses ja ajaks ning see taastatakse viivitamatult pärast ohu kõrvaldamist. Tegemist on registri turvalisuse tagamiseks rakendatava ajutise abinõuga, mitte seadusest tuleneva juurdepääsuõiguse lõpliku äravõtmisega.

Punkt 7 sisaldab üldist viidet vastutava töötaja muudele seadusest või muudest õigusaktidest tulenevatele ülesannetele. Säte ei anna vastutavale töötajale määratlemata lisapädevust, vaid hõlmab ülesandeid, mille täitmise kohustus tuleneb vahetult kohaldatavast õigusnormist.

Mitmed vastutava töötaja ülesanded delegeeritakse registripidajale.

Paragrahv 5 – registripidaja ülesanded

Paragrahviga sätestatakse krediiditeaberegistri registripidaja kui volitatud töötaja ülesanded. Registripidaja tagab registri igapäevase toimimise ning registriteenuse osutamise kooskõlas krediiditeabe jagamise seadusest, isikuandmete kaitse õigusest, küberturvalisuse nõuetest ja muudest asjakohastest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Registripidaja ülesannete sätestamise eesmärk on tagada krediiditeaberegistri järjepidev, turvaline ja õiguspärane toimimine olukorras, kus andmekogu pidamine on delegeeritud halduslepingu ja kontsessioonilepingu alusel eraõiguslikule juriidilisele isikule. Arvestades registris töödeldavate andmete tundlikkust ja nende olulisust krediidivõimelisuse hindamisel ning IKÜM-ist tulenevaid nõudeid, peab volitatud töötaja ülesannete nimekiri olema selgelt määratletud ja hõlmama nii tehnilisi, organisatsioonilisi kui ka õiguslikke kohustusi.

Punkti 1 kohaselt tagab registripidaja registriteenuse nõuetekohase osutamise. See hõlmab registrisse edastatavate andmete vastuvõtmist ja tehnilist kontrollimist, nõuetekohaste andmete registrisse kandmist ning andmete haldamist ja säilitamist. Registripidaja tagab, et registriteenus toimib õigusaktides, halduslepingus ja teenustaseme nõuetes ettenähtud viisil.

Punkti 2 kohaselt peab registripidaja arvestust registrist andmete väljastamise üle. Arvestuses kajastatakse vähemalt andmete väljastamise aeg ja viis, väljastatud andmete koosseis ning andmesaaja - tegemist on sisuliselt logidega. Sellise arvestuse pidamine võimaldab kontrollida andmete töötlemise õiguspärasust, tuvastada võimalikke väärkasutusi, teha järelevalvet registri kasutamise üle ja tagada andmesubjektile teave selle kohta, kes ja millal on tema andmeid kasutanud. Kõnesolev ülesanne suurendab registri tegevuse läbipaistvust ja seeläbi ka usaldusväärsust.

Punkti 3 kohaselt vastutab registripidaja registri nõuetekohase arendamise, testimise ja hooldamise eest. Registripidaja kavandab ja viib kooskõlastatult vastutava töötlejaga ellu registri tehnilised arendused, kontrollib enne muudatuste kasutuselevõttu nende toimivust ja turvalisust ning korraldab infosüsteemi korrapärase hooldamise.

Punkti 4 kohaselt tagab registripidaja registri käideldavuse ning andmete tervikluse ja konfidentsiaalsuse. Selleks rakendab registripidaja registri turvaklassile ja turbeastmele vastavaid tehnilisi ja korralduslikke turvameetmeid. Meetmed peavad muu hulgas aitama vältida volitamata juurdepääsu, andmete lubamatut muutmist või hävimist ning registriteenuse lubamatut katkemist. Rakendatavad meetmed määratakse kindlaks õigusaktide ja riskihinnangu alusel.

Punkti 5 kohaselt korraldab registripidaja nõutavate turvaauditite tegemise. See hõlmab auditi tellimist pädevalt audiitorilt, auditi läbiviimiseks vajalike andmete ja juurdepääsu võimaldamist, auditi tulemuste vastuvõtmist ning puuduste kõrvaldamise korraldamist. Registripidaja peab auditites esitatud märkused, tähelepanekud ja soovitused läbi vaatama, kavandama vajalikud parandusmeetmed ning jälgima nende rakendamist. Auditi tulemustest ja puuduste kõrvaldamisest teavitatakse vastutavat töötajat.

Punkti 6 kohaselt korraldab registripidaja isiku või asutuse registriga liidestamise. Enne liidestamist kontrollib registripidaja, kas isikul või asutusel on seadusest või muust õiguslikust alusest tulenev õigus registriandmeid saada või registrile andmeid edastada, kas taotletav juurdepääs vastab andmete kasutamise eesmärgile ning kas liidestatav infosüsteem vastab tehnilistele ja turvanõuetele.

KJS 10 lg 1 punktis 1 nimetatud isikute puhul piirdub kontroll üldjuhul krediidiandjale väljastatud tegevusloa olemasolu kontrollimisega Finantsinspektsiooni asjakohasest registrist. Valmisolekut (sh tehnilist) andmevahetuseks krediiditeaberegistri pidajaga KJS sätestatud tingimustel ja korras peab krediidiandja tõendama osana tegevusloa taotlemise menetlusest (vt nt KAVS § 12 lg 1 punkt 19).

Kontroll põhineb objektiivsetel ja kontrollitavatel asjaoludel ega anna registripidajale õigust laiendada seaduses sätestatud juurdepääsuõigusega isikute ringi. Kahtluse või sisulist otsust vajava küsimuse korral pöörduv registripidaja vastutava töötleja poole.

Punkti 7 kohaselt vastutab registripidaja teenuseintsidentide käsitlemise ja lahendamise eest ning tagab tehnilise toe toimimise. Registripidaja peab kehtestama korra intsidentide

tuvastamiseks, registreerimiseks, tähtsuse hindamiseks, lahendamiseks ja järelanalüüsiks. Tehniline tugi peab võimaldama registri kasutajatel teatada tõrgetest ja saada abi registriteenuse kasutamisel.

Punktis 8 nähakse ette registripidaja õigus teha vastutavale töötlejale ettepanekuid registri arendamiseks. Registripidajal on registri igapäevase juhtimise tõttu vahetu ülevaade infosüsteemi toimimisest, tehnilistest piirangutest ja kasutajate probleemidest. Seetõttu saab registripidaja teha ettepanekuid, mis võivad mh hõlmata registriteenuse töökindlust, turvalisust, kasutajamugavust ja tõhususe parandamist. Arenduste sisulise vajaduse üle otsustab vastutav töötleja.

Punkti 9 kohaselt peab registripidaja teavitama vastutavat töötlejat viivitamata teenuseintsidentidest ning registris andmete töötlemisel avastatud riketest ja rikkumistest. Teavitus peab võimaldama vastutaval töötlejal hinnata juhtumi mõju registri toimimisele, andmete turvalisusele ja andmesubjektide õigustele ning täita vajaduse korral õigusaktidest tulenevad teavitamiskohustused. Registripidaja ei või jääda ootama vastutava töötleja juhiseid, vaid peab võtma kohe tarvitusele vajalikud abinõud intsidendi lahendamiseks, rikke kõrvaldamiseks, rikkumise lõpetamiseks ja võimaliku kahju piiramiseks. Vastutava töötleja teavitamine ei asenda registripidaja muid seadusest tulenevaid teavitamiskohustusi.

Nimetatud juhtumiliigid ei välista üksteist või muid intsidente, rikkeid või rikkumisi. Üks sündmus võib olla samal ajal tehniline rike, küberintsident ja isikuandmetega seotud rikkumine ning sellisel juhul kohaldatakse paralleelselt kõiki asjakohaseid menetlus- ja teavitamisnõudeid

Punkt 10 kohustab registripidajat teavitama krediiditeabe andjaid ja registriga liidestatud andmesaajaid registri toimimist takistavatest asjaoludest ning registri muutmise või arendamise kavatsusest. Teavitamise eesmärk on võimaldada puudutatud isikutel hinnata katkestuse või muudatuse mõju oma tegevusele ning teha õigeaegselt vajalikke tehnilisi ja korralduslikke ettevalmistusi.

Punktiga 11 määratakse registripidaja teavitamiskohustus registris või sellega seotud teenustes esineva rikke korral. Registripidaja peab teavitama puudutatud isikuid viivitamata rikke olemusest, selle teadaolevast või võimalikust mõjust ning eeldatavast kõrvaldamise tähtajast. Kui rikke kõrvaldamise täpset aega ei ole võimalik kohe kindlaks määrata, antakse esialgne hinnang.

Punkti 12 kohaselt nõustab ja juhendab registripidaja krediiditeabe andjaid ja andmesaajaid registri kasutamisega seotud küsimustes. Nõustamine hõlmab eelkõige liidestamist, andmete edastamist ja pärimist, tehniliste nõuete rakendamist, veateadete tõlgendamist ning registriteenuse kasutamisel tekkinud probleemide lahendamist. Registripidaja nõustamiskohustus ei hõlma aspekte, mis kuuluvad krediiditeabe andja või andmesaaja enda vastutusalasse.

Punkti 13 kohaselt tagab registripidaja tehnilise toe registrisse kandmata jäänud andmete registrisse kandmiseks ja ebaõigete andmete parandamiseks. Kui andmeid ei ole tehnilise vea või tehnilistele nõuetele mittevastavuse tõttu registrisse kantud, peab registripidaja võimaldama tuvastada probleemi põhjuse. Ebaõigete andmete korral tagab registripidaja parandatud andmete vastuvõtmise ja registris kajastamise. Registripidaja ei muuda krediiditeabe andja

esitatud andmete sisu omal algatusel, vaid teeb selleks vajalikud tehnilised toimingud krediiditeabe andja esitatud parandatud andmete või muu õigusliku aluse olemasolul.

Punkti 14 kohaselt haldab registripidaja registri seadeid ja juurdepääsuõigusi. See hõlmab kasutajakontode ja rollide tehnilist haldamist, õiguste andmist vastavalt juurdepääsu õiguslikule alusele, õiguste muutmist ja lõpetamist ning juurdepääsutoimingute logimist. Juurdepääsuõigused peavad vastama teadmishajadusele. Kui juurdepääsu peatamise või piiramise on otsustanud vastutav töötleja, teeb registripidaja selle otsuse rakendamiseks vajalikud tehnilised toimingud.

Punkti 15 kohaselt tagab registripidaja andmete ja logide kustutamise pärast õigusaktis sätestatud säilitamistähtaaja möödumist. Kustutamine peab toimuma turvaliselt, kontrollitavalt ja viisil, mis välistab andmete edasise kasutamise. Registripidaja peab rakendama tehnilisi lahendusi, mis võimaldavad säilitamistähtaegu järgida ning kustutamise toimumist tõendada.

Punkti 16 kohaselt peab registripidaja tagama, et tema töötajatel on registriandmetele juurdepääs üksnes tööülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses. Juurdepääsuõigused määratakse töötaja ülesannetest lähtudes, need vaadatakse korrapäraselt üle ning need muudetakse või lõpetatakse viivitamata, kui tööülesanded muutuvad või juurdepääsuvajadus lõpeb. Registripidaja peab tagama töötajate teadlikkuse konfidentsiaalsus- ja andmekaitseõuetest ning registriandmetega tehtavate toimingute logimise.

Punkt 17 sisaldab üldist viidet registripidaja muudele seadusest või muudest õigusaktidest tulenevatele ülesannetele ning kohustusele täita vastutava töötaja juhiseid ja korraldusi. Vastutava töötaja juhised peavad olema kooskõlas õigusaktide, põhimääruse ja halduslepinguga. Säte ei anna registripidajale ega vastutavale töötajale õigust muuta juhistega õigusaktides sätestatud pädevus- ja vastutusjaotust

Paragrahv 6 – krediiditeaberegistri andmed

Lõikes 1 täpsustatakse KJS-is sätestatud krediiditeaberegistrisse kantavate andmete koosseisu. Sätte eesmärk on konkretiseerida KJS-is sätestatud andmekategooriaid ning tagada krediidivõimelisuse hindamiseks vajalike andmete ühtne, võrreldav ja piisavalt täpne arusaam andmete sisust. Põhimäärusega ei laiendata KJS-is sätestatud andmekoosseisu, vaid tagatakse, et kõik krediiditeabe andjad esitaksid samasisulisi andmeid ühetaoliselt ja võrreldaval kujul.

Registrisse kantavate andmete koosseisu kujundamisel KJS-iga lähtuti krediiditeaberegistri eesmärgist toetada krediidiandja krediidivõimelisuse hindamist ajakohase, asjakohase ja usaldusväärse teabe kaudu. Samal ajal on andmekoosseisu määramisel võetud arvesse isikuandmete töötlemise minimaalsuse põhimõtet ehk registrisse kogutakse üksnes andmeid, mis on vajalikud tarbija olemasolevate finantskohustuste ulatuse, struktuuri ja täitmise seotud asjaolude hindamiseks. Registrisse ei koguta andmeid, mille töötlemine ei ole krediidivõimelisuse hindamise eesmärgi saavutamiseks vajalik, sealhulgas näiteks tarbija sissetulekuandmeid, mida krediidiandja kontrollib muudest allikatest.

KJS-i kohaselt edastab krediiditeabe andja registripidajale registrisse kandmiseks vajalikud andmed. Lõike sissejuhatavas tekstiosas kasutatud sõnad „registripidaja kannab“ kirjeldavad registripidaja tehnilist ülesannet võtta edastatud andmed vastu, kontrollida nende vastavust tehnilistele nõuetele ja kanda nõuetekohased andmed registrisse. See ei muuda KJS-is sätestatud vastutuse jaotust: andmete õigsuse, täielikkuse ja tähtaegse edastamise eest vastutab krediiditeabe andja, registripidaja aga andmete nõuetekohase vastuvõtmise ja registris kajastamise eest.

Lõiget tuleb kohaldada koosmõjus KJS §-ga 8, milles määratakse kindlaks eri krediiditeabe andjate andmete edastamise kohustuse ulatus. Krediidiinkasso ei pea esitama kõiki lõikes 1 nimetatud andmeid, vaid KJS § 8 lõike 2 kohaselt üksnes tarbija üldandmed, krediiditeabe andja üldandmed ja nõudejäägi.

Punktis 1 nimetatud tarbija üldandmed võimaldavad siduda krediiditeabe õige isikuga. Registrisse kantakse tarbija ees- ja perekonnanimi ning isikukood. Kui isikukood puudub, kasutatakse isiku tuvastamiseks sünniaega koos nimega. Andmed on vajalikud isikute eksliku samastamise vältimiseks ning sama tarbija eri krediidikohustuste seostamiseks.

Kui tarbijakrediidilepingu on krediidisajana sõlminud mitu füüsilist isikut, on iga kaaslaenusaja KJS tähenduses tarbija ning lepingu andmed seostatakse registris iga kaaslaenusajaga eraldi. Andmed esitatakse iga kaaslaenusaja kohta ulatuses, milles ta lepingu järgi kohustuse eest vastutab. Solidaarvastutuse korral kajastatakse iga kaaslaenusaja puhul kogu täitmata kohustuse jääk, sest võlausaldaja võib nõuda temalt kogu kohustuse täitmist. Osadeks jagatud vastutuse korral kajastatakse tema vastutusele vastav osa.

Punktis 2 nimetatud krediiditeabe andja üldandmed võimaldavad tuvastada registrile andmed edastanud isiku ja andmete päritolu. Juriidilise isiku puhul kantakse registrisse tema nimetus ja registrikood ning füüsilise isiku puhul ees- ja perekonnanimi ning isikukood või selle puudumise korral sünniaeg. Asukohariigi kahetäheline maakood on vajalik eri riikides asuvate krediiditeabe andjate ühetaoliseks eristamiseks. Maakoodi puhul on soovituslik võtta aluseks rahvusvahelise standardi EVS-EN ISO 3166-1 riikide ja territooriumide kahetäheliste koodide tabel.

Punktis 3 täpsustatakse füüsilisest isikust käendaja kohta registrisse kantavad andmed. Lisaks käendaja tuvastamiseks vajalikele andmetele kantakse registrisse käendaja vastutuse rahaline maksimumsumma VÕS § 143 lõike 2 tähenduses sendi täpsusega. Selle all mõistetakse käenduslepingus kokku lepitud suurimat summat, mille ulatuses võib käendaja vastutada, mitte käendaja suhtes konkreetset ajahetket sissenõutavaks muutunud summat. Kui ühe krediidilepinguga on seotud mitu käendajat, esitatakse andmed iga käendaja ja tema vastutuse maksimumsumma kohta eraldi.

Punktis 4 nimetatud tarbijakrediidilepingu üldandmed võimaldavad konkreetse krediidisuhte registris üheselt tuvastada ning määrata selle ajalise kehtivuse. Registrisse kantakse lepingu number ja sõlmimise kuupäev ning märged selle kohta, kas leping on tähtajaline või tähtajatu. Tähtajalise lepingu puhul kantakse registrisse ka lepingus kokku lepitud lõppemise tähtpäev. Lõppemise tähtpäev tähistab lepingujärgset kavandatud lõppkuupäeva ega ole samastatav lepingu tegeliku lõppemisega, mis võib toimuda näiteks ennetähtaegse tagasimaksmise või ülesütleamise tõttu.

Kui lepingu ümberkujundamise, restruktureerimise või maksegraafiku muutmise tõttu lepingu lõpptähtpäev pikeneb või lüheneb, tuleb registrile edastada uus tähtpäev. Kui muudetakse maksegraafikut, kuid lepingu lõpptähtpäev ei muutu, ei ole seda andmevälja vaja uuendada.

Lepingu ennetähtaegse täitmise korral märgitakse lõppemise kuupäevaks lepingu tegeliku lõppemise kuupäev. Lepingu ülesütleamise korral märgitakse lepingu lõppemise kuupäevaks ülesütleamise jõustumise kuupäev. Ülesütlemine ei tähenda siiski nõude täitmist: tasumata

krediidijääk jääb registris kajastatuks kuni nõude täitmise, loovutamise või muu lõppemiseni. Sel juhul kajastatakse see nõudejäägina.

Punktis 5 täpsustatakse KJS § 7 lõikes 1 nimetatud krediidiliigi andmekategooriat. Ühtne liigitus võimaldab eri krediiditeabe andjate esitatud andmeid võrrelda ja võtta krediidivõimelisuse hindamisel arvesse krediidikohustuse olemust. Krediit liigitatakse selle majandusliku sisu ja peamiste tunnuste järgi kinnisvaraga tagatud tarbijakrediidiks, tagatisega või tagatiseta tarbimislaenuks, liisinguks, krediidilimiidiks, riigi tagatud õppelaenuks või muuks krediidiks. Kategooriat „muu krediit“ kasutatakse juhul, kui krediit ei vasta ühegi teise loetletud liigi tunnustele.

Krediidiliikide klassifikatsioon ei vasta krediidiandjate finantsaruandluse aluseks olevas rahandusministri 19.12.2015 määruse nr 50 „Finantsinspeksioonile esitatavate krediidiandja või -vahendaja ning välisriigi krediidiandja või -vahendaja filiaali aruannete vormid, koostamise metoodika ja esitamise kord“ lisa 3 punktis 4.1 toodule. Eelnõus toodud liigitus vastab täpsemini krediidiandjate ootustele saada registrist krediidivõimelisuse hindamiseks vajalikku teavet.

Põhimäärus ei muuda kuidagi krediidiandja kohustust esitada Finantsinspeksioonile aruandeid määruses nõutud ulatuses, vormis ja liigituse alusel.

Punktis 6 nimetatud krediidi maksimaalse summa all peetakse silmas tarbija käsutusse antava krediidi ülempiiri või krediidilepingu alusel tarbija käsutusse antavate summade kogusummat. Ühekordselt väljamakstava krediidi puhul on selleks kokkulepitud krediidisumma ning krediidilimiidi või muu korduvalt kasutatava krediidi puhul kokkulepitud krediidilimiit.

Krediidi maksimaalne summa ei hõlma intressi ega muid krediidikulusid. Need moodustavad krediidi kogukulu ega ole osa tarbija käsutusse antavast krediidist. Seega ei tähenda krediidi maksimaalne summa tarbija poolt krediidilepingu alusel kokku tagasimakstavat summat.

Punktis 7 nimetatud krediidijääk või nõudejääk kajastab tarbija registrisse kantud rahalise kohustuse suurust andmete viimase ajakohastamise seisuga. Mõisted krediidijääk ja nõudejääk tähistavad erinevaid olukordi, ent mõlemad kajastavad siiski tarbija tasumata põhikohustuse jääki.

Krediidijääk tähendab kehtiva tarbijakrediidilepingu alusel tarbija käsutusse antud krediidi tagastamata põhiosa. KJS kohaselt on see mõeldud olukorraks, kus tarbijakrediidileping kehtib ja krediidisuhet teenindab krediidiandja.

Nõudejääki kajastatakse eelkõige kahel juhul. Esiteks kasutatakse seda krediidiinkasso esitatava teabe puhul, kuna krediidiinkasso ei anna tarbijale krediiti, vaid omandab või haldab tarbijakrediidilepingust tulenevat nõuet.

Teiseks hõlmab see mõiste olukorda, kus krediidiandja on tarbijakrediidilepingu üles öelnud või leping on muul alusel lõppenud, ent tarbija vastu eksisteerib jätkuvalt lepingust tulenev rahaline nõue. Sellises olukorras ei kirjeldaks mõiste „krediidijääk“ andmete sisu enam piisavalt täpselt.

Krediidijäägi hulka ei arvata eraldi sissenõutavaks muutunud intressi, viivist, leppetrahvi, menetlus- või sissenõudmiskulusid ega muid kõrvalnõudeid. Nõudejääk hõlmab põhivõlga ja

kõiki andmete esitamise ajaks tekkinud ning tasumata nõude komponente, sh sissenõutavaks muutunud intressi, viivist, leppetrahvi, sissenõudmiskulusid, kohtukulusid, täitemenetluse kulusid ja muid kõrvalnõudeid ulatuses, milles need kuuluvad krediiditeabe andja nõude koosseisu.

Andmed esitatakse koondsummana sendi täpsusega.

Punktis 8 täpsustatakse krediidi tagasimaksegraafiku tüübid. Graafiku liik näitab, millisel viisil jagunevad põhiosa tagasimaksed krediidiperioodile. Eristatakse annuiteetmakseid, võrdseid põhiosamakseid, osalist amortisatsiooni, ühekordset tagasimakset laenuperioodi lõpus ja muid tagasimakseviise. Kategooriat „muud tagasimaksed“ kasutatakse juhul, kui lepingus kokku lepitud tagasimakseviis ei vasta ühelegi muule loetletud liigile.

Punktis 9 nimetatud intressimäära tüüp näitab, kas lepingus kokku lepitud intressimäär on fikseeritud või fikseerimata. Fikseeritud intressimäär ei muutu kokkulepitud ajavahemikul. Fikseerimata intressimäär võib muutuda lepingus määratud tingimustel, näiteks alusintressimäära muutumise tõttu. Registrisse ei kanta intressimäära arvulist väärtust, vaid üksnes selle liik.

Punktis 10 täpsustatakse järgmise tagasimakse suuruse koosseisu. Järgmise tagasimakse suurus tähendab pärast andmete viimast uuendamist lähimal lepingujärgsel maksetähtpäeval tasumisele kuuluvat kogusummat. See hõlmab põhiosa- ja intressimakset ning muid regulaarseid lepingujärgseid tasusid, näiteks igakuist haldustasu. Selle hulka ei arvata varem sissenõutavaks muutunud summasid, viivist, leppetrahvi ega sissenõudmiskulusid. Summa kajastatakse sendi täpsusega.

Punkt 10 näeb ette just järgmise tagasimakse suuruse esitamise. Kõige suurem makse ei pruugi iseloomustada tarbija regulaarset igakuist koormust, sest selleks võib olla näiteks ühekordne lõppmakse või lepingu lõppmakse. Muutuva intressimääraga lepingu puhul ei pruugi lepingu tulevane suurim makse olla ka usaldusväärselt ette arvatav.

Registris kajastatakse tarbija järgmist tegelikku maksekohustust. Kui krediidileping näeb ette ajutise intressi- või maksesoodustuse, kajastatakse soodusperioodil lähimal maksetähtpäeval tegelikult tasumisele kuuluv summa. Soodusperioodi lõppemisel ja järgmise makse suurenemisel tuleb andmed KJS §-s 8 sätestatud korras ajakohastada. Tulevase suurema makse eraldi andmeväljana kogumine eeldaks KJS-is sätestatud andmekoosseisu muutmist.

Maksepuhkuse korral lähtutakse maksepuhkuse tingimustest. Osalise maksepuhkuse ajal esitatakse lähimal maksetähtpäeval tegelikult tasumisele kuuluv vähendatud summa, nt üksnes intress ja lepingujärgsed tasud. Täieliku maksepuhkuse korral esitatakse esimese maksepuhkuse järel tasumisele kuuluva tagasimakse suurus; maksepuhkuse kestus nähtub § 7 lõike 1 punktis 11 nimetatud ajavahemikust.

Lepingu restruktureerimise või maksegraafiku muutmise korral esitatakse muudetud lepingu või maksegraafiku alusel lähimal maksetähtpäeval tasumisele kuuluv summa. Krediitkaardi, arvelduskrediidi ja muu uueneva krediidi korral esitatakse lähimal maksetähtpäeval tasumisele kuuluv minimaalne tagasimakse või muu lepingujärgne makse, mis arvutatakse kasutatud krediidisumma ja lepingu tingimuste alusel. Kui krediiti ei ole kasutatud ja tarbijal puudub tagasimaksekohustus, märgitakse summaks null.

Punktis 11 nimetatud krediidi tagasimakse täieliku või osalise edasilükkamise ajavahemiku all peetakse silmas krediidiandja ja tarbija vahelist kokkulepet, millega lükatakse krediidi põhiosa tagasimaksmine kindlaksmääratud ajavahemikuks täielikult või osaliselt edasi. Registrisse kantakse edasilükkamise algus- ja lõppkuupäev. Kui maksegraafikut muudetakse viisil, mis ei seisne maksete ajutises täielikus või osalises edasilükkamises, ajakohastatakse registris ka muudatusest mõjutatud muid andmed, näiteks järgmise tagasimakse suurus või lepingu lõppemise tähtpäev.

Punktis 11 nimetatud juht hõlmab eelkõige maksepuhkust, sh olukorda, kus tarbija tasub kokkulepitud ajavahemikul üksnes intressi ja muid tasusid, kuid mitte krediidi põhiosa. Samas ei hõlma see olukorda, kus tarbija viivitab kokkulepitud osamakse tasumisega. Sellisel juhul on tegemist kohustuse täitmisega viivitamisega, mida kajastatakse registris eraldi (vt eelnõu § 7 lg 1 punkti 12).

Täieliku edasilükkamisega on tegemist eelkõige juhul, kui tarbija ei pea kokkulepitud perioodil tegema ühtegi graafikujärgset makset. Osaline edasilükkamine hõlmab näiteks põhiosa maksepuhkust, mille ajal tasutakse üksnes intressi ja lepingujärgseid tasusid, samuti muud ajutist kokkulepet, mille kohaselt tasub tarbija tavapärasest väiksemaid makseid ning tasumata osa kuulub tasumisele hiljem.

Edasilükkamisega ei ole tegemist juhul, kui nt maksete vähendamine on püsiv või maksegraafik kujundatakse tervikuna ümber ilma konkreetse kohustuse hilisemasse aega lükkamiseta. Samuti ei käsitata edasilükkamisena juba lepingu sõlmimisel kokku lepitud astmelist maksegraafikut või ajutist soodusintressi, kui sellega ei kaasne tasumisele kuuluva summa edasilükkamist.

Registrisse edastatakse nii edasilükkamise algus- kui ka lõppkuupäev. Üksnes lõppkuupäev ei võimaldaks tuvastada edasilükkamise algust ega kestust. Kui edasilükkamises lepitakse kokku enne selle algust, tuleb andmed edastada pärast kokkuleppe sõlmimist, mitte alles maksepuhkuse algamisel.

Edasilükkamise perioodi pikendamisel, lühendamisel, ennetähtaegsel lõpetamisel või muul viisil muutmisel tuleb registrile edastada ajakohastatud algus- ja lõppkuupäev KJS § 8 lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul. Pärast edasilükkamise lõppemist ei kuvata seda päringu vastuses.

Registripidajale tuleb edastada teave ajavahemiku kohta, mis tähendab krediidi tagasimakse tasumise edasilükkamise algus- ja lõppkuupäev. Kui edasilükkamise ajavahemikku pikendatakse, lühendatakse või muudetakse muul viisil, tuleb registripidajale edastada ajakohastatud andmed krediiditeabe jagamise seaduses sätestatud tähtaja jooksul.

Punkt 12 sätestab, et registris kajastatakse ka tarbijakrediidilepingus kokku lepitud kohustuse täitmisega viivitamise fakt, kui tarbija kohustuse täitmise tähtpäevast on möödunud 14 päeva.

Kohustuse täitmisega viivitamise fakt näitab, kas tarbijal on tarbijakrediidilepingust tulenev vähemalt üks rahaline kohustus, mille täitmise tähtpäevast on möödunud üle 14 päeva ja mis on jätkuvalt täitmata. Viivitamise fakt tekib seega 15. päeval pärast kohustuse täitmise tähtpäeva.

Kui ühe tarbijakrediidilepingu alusel on viivituses mitu kohustust, nt on tasumata nt kaks osamakset, kajastatakse registris üksnes viivitamise fakti. Registripidajale ei edastata iga viivituses oleva osamakse kohta eraldi andmeid. Samuti ei edastata selle raames viivituses olevate kohustuste arvu, suurust ega üksikuid maksetähtpäevi.

Viivitamise fakti tuleb ajakohastada vastavalt KJS § 8 lõikele 1 - andmeid uuendatakse 24 tunni jooksul andmete muutumisest arvates. Kui viivituses olnud kohustused täidetakse, tuleb registripidajale edastada teave viivitamise lõppemise kohta (24 tunni jooksul). Päringu vastuses viivitamise fakti sel juhul enam ei kuvata. Kui hiljem tekib sama lepingu alusel uus üle 14 päeva kestev viivitus, tuleb viivitamise fakt registripidajale uuesti edastada.

Kui üks viivituses olev kohustus täidetakse, kuid sama lepingu alusel jääb alles teine üle 14 päeva viivituses olev kohustus, ei ole viivitamise fakt lõppenud. Andmed tuleb edastada ja neid uuendada KJS §-s 8 sätestatud tingimustel.

Punktis 13 nimetatud nõude loovutamise või lepingu ülevõtmise fakt võimaldab näidata, et krediidsuhte võlausaldaja või lepingupool on muutunud. Nõude loovutamist käsitatakse võlaõigusseaduse § 164 ja lepingu ülevõtmist võlaõigusseaduse § 179 tähenduses. Registrisse kantakse üksnes vastav fakt, mitte nõude loovutamise või lepingu ülevõtmise kokkuleppe sisu ega põhjused. Pärast nõude üleminekut kajastab seda finantskohustust see krediiditeabe andja, kellele seadusest tulenev andmete edastamise kohustus üle läheb. Üldjuhul on selleks krediidiinkasso. Seadusest tulenevalt võib andmete edastamise kohustuslaseks olla ka algne krediiditeabe andja (vt nt KAVS § 47 lõige 4³).

Lõikes 1 nimetatud andmeid tuleb käsitada omavahel seotud andmekogumina. Tarbija, krediiditeabe andja ja lepingu üldandmed võimaldavad tuvastada asjaomased isikud ja krediidsuhte, krediidi liiki ja tingimusi kirjeldavad andmed iseloomustavad kohustuse olemust ning krediidijääki, järgmist tagasimakset, maksete edasilükkamist ja viivitust puudutavad andmed kajastavad tarbija tegelikku maksekoormust. Selline andmekoosseis võimaldab krediidiandjal kasutada registrist saadud teavet ühe sisendina tarbija krediidivõimelisuse hindamisel.

Lõikes 2 taasesitatakse selguse huvides krediiditeaberegistri tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja kantavate andmete koosseis. Andmekoosseisu eesmärk on võimaldada üheselt tuvastada tarbija, kes on avaldanud soovi piirata enda suhtes uute tarbijakrediidilepingute sõlmimist, ning tagada avalduse õige ja ajakohane arvestamine krediidivõimelisuse hindamise protsessis.

Lõike sissejuhatavas tekstiosas kasutatud sõnad „registripidaja kannab“ kirjeldavad registripidaja ülesannet kanda nõuetekohased andmed registrisse. Erinevalt KJS §-is 7 loetletud andmetest, annab tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja kantavad andmed tarbija ise vahetult registripidajale.

Nimekirja kantakse tarbija identifitseerimiseks vajalikud minimaalsed andmed – ees- ja perekonnanimi ning isikukood või selle puudumise korral sünniaeg. Vastavad andmed on vajalikud selleks, et välistada tarbija ekslik tuvastamine ning tagada piirangu kohaldumine üksnes selle isiku suhtes, kes on vastava avalduse esitanud. Isikukoodi puudumise korral kasutatakse alternatiivse identifikaatorina sünniaega, mis võimaldab tagada regulatsiooni kohaldamise ka nende isikute puhul, kellel Eesti isikukood puudub.

Lisaks kantakse nimekirja avalduse esitamise kuupäev. See aitab tagada selgust piirangu kehtivuse ning selle rakendumise aja osas, võimaldades krediidiandjal hinnata, kas tarbija suhtes kehtib krediidilepingu sõlmimise piirang krediidivõimelisuse hindamise ajal. Avalduse esitamise kuupäev võimaldab vajaduse korral kontrollida ka piirangu rakendamise järjepidevust ning lahendada võimalikke vaidlusi piirangu kehtivusega seotud asjaolude üle.

Nimetatud andmeid ei ole võrreldes KJS § 9 lõikega 4 täpsustatud, vaid selguse huvides taasesitatud.

Lõikes 3 rõhutatakse krediiditeabe andja rolli registrisse edastatavate andmete õigsuse ja ajakohasuse eest vastutajana.

Tegemist ei ole krediiditeabe andjale põhimäärusega pandava uue kohustusega. Nimetatud põhimõtte on osa IKÜM-ist tuleneva vastutava töötleja kontseptsioonist. IKÜM-i artikli 4 punkti 7 kohaselt on vastutav töötleja isik või asutus, kes määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid või kelle ülesanded on kindlaks määratud õigusaktiga. Krediiditeabe andja on vastutav töötleja nende isikuandmete töötlemise toimingute puhul, mida ta teeb oma tegevuses, sh tarbijakrediidilepingu sõlminud tarbija andmete töötlemisel. Seetõttu vastutab krediiditeabe andja IKÜM-i kohaselt selle eest, et tema kasutatavad algandmed ja nende põhjal registrile edastatav krediiditeave oleksid õiged ja ajakohased. Krediiditeabe andjal on vahetu õigussuhe tarbijaga või on tema valduses tarbijakrediidilepingust tulenev nõue. Seetõttu on just krediiditeabe andjal olemas registrisse edastatavate andmete sisuliseks kontrollimiseks vajalikud lepingud, maksegraafikud, maksete andmed ja/või muud algdokumendid. Registripidajal ei ole võimalik ega ole ka põhjendatud hinnata iga tarbijakrediidilepingu, makse või nõude sisulist õiguspärasust.

Andmete õigsuse tagamine tähendab, et registrisse edastatud andmed peavad vastama krediiditeabe andja algandmetele ning kajastama tarbijakrediidilepingu ja sellest tulenevate kohustuste tegelikku õiguslikku ja faktilist seisu. Andmed peavad olema täielikud ega tohi olla eksitavad. Krediiditeabe andja peab rakendama oma töökorralduses meetmeid, mis võimaldavad enne andmete edastamist kontrollida nende õigsust ning tuvastatud vead viivitamata parandada.

Andmete ajakohasuse tagamine tähendab, et krediiditeabe andja peab jälgima registrisse edastatud andmete muutumist ja edastama registripidajale muudetud andmed KJS §-s 8 sätestatud tähtaja jooksul.

Säte toetab ka krediiditeabe andja ja registripidaja vastutuse piiritlemist. Krediiditeabe andja vastutab andmete sisulise õigsuse, täielikkuse ja ajakohasuse eest. Registripidaja kontrollib andmete tehnilist nõuetekohasust, näiteks kohustuslike väljade täidetust, andmevormingut, lubatud väärtuste kasutamist ja andmete tehnilist kooskõla, ning tagab nõuetekohaselt edastatud andmete registrisse kandmise. Registripidaja tehniline kontroll ei vabasta krediiditeabe andjat vastutusest tema edastatud andmete sisu eest.

Lõikes 4 sätestatakse registripidaja kohustus tagada, et KJS § 10 lõike 1 punktis 1 nimetatud isikule edastatav päringuvastus ei võimaldaks tuvastada teisi krediiditeabe andjaid, kelle esitatud andmeid vastus sisaldab. Piirangu eesmärk on vältida registri kasutamist teiste krediiditeabe andjate kliendisuhete või tegevuse kohta teabe saamiseks. Samal ajal peab päringuvastus sisaldama krediidivõimelisuse hindamiseks vajalikku sisulist krediiditeavet. Teise krediiditeabe andja tuvastamise võib välistada näiteks tema nime, registrikoodi ja lepingunumbri kuvamata jätmise või nende asendamise registrisisese tunnusega.

Krediiditeabe andja identiteedi tuvastamise välistamine aitab vähendada riski, et registriandmeid kasutatakse näiteks ärilise teabe kogumiseks, konkurentide kliendibaasi või portfelli kaardistamiseks või muul eesmärgil, mis ei kattu KJS-is sätestatud eesmärkidega.

Samuti aitab see vältida olukordi, kus registrist saadud teavet kasutatakse turuosaliste vahelise konkurentsi mõjutamiseks.

Samas ei kahjusta see lahendus registri põhieesmärki ehk krediivõimelisuse hindamise kvaliteeti, kuna krediidiotsuse tegemiseks vajalikud andmed tarbija finantskohustuste kohta jäävad päringu tegijale endiselt nähtavaks. Vajaduse korral on võimalik sama krediiditeabe andja poolt esitatud andmeid omavahel siduda, ilma et krediiditeabe andja isik avalduks.

Seega on tegemist meetmega, mis aitab kaasa andmete eesmärgipärase kasutamise tagamisele ning vähendab registri väärkasutuse riski, säilitades samal ajal registri funktsionaalsuse krediivõimelisuse hindamisel.

Nõue kohaldub üksnes KJS § 10 lõike 1 punktis 1 nimetatud isiku tehtud päringu vastusele. See ei piira andmesubjekti õigust saada teavet tema andmeid registrisse esitanud krediiditeabe andja kohta ega mõjuta teistele seaduse alusel juurdepääsuõigust omavatele isikutele teabe väljastamist.

Lõikes 5 täpsustatakse KJS § 10 lõike 1 punktis 1 nimetatud isikule väljastatava päringu vastuse kuvamisloogikat määruse § 7 lõike 1 punktides 12 (viivitamise fakt) ja 13 (nõude loovutamise fakt) nimetatud andmete osas. Sätte kohaselt kuvatakse kohustuse täitmisega viivitamise fakti ning nõude loovutamise või lepingu ülevõtmise fakti puudutavate andmete asemel väärtus „N/A“ juhul, kui vastavad andmed puuduvad või kui on saabunud KJS § 10 lõigetes 4 või 5 sätestatud tähtpäev.

Sätte eesmärk on tagada registriandmete ühetaoline ja neutraalne kuvamine olukorras, kus krediivõimelisuse hindamiseks asjakohane teave puudub või selle kuvamiseks seaduses ette nähtud ajavahemik on lõppenud. Väärtuse „N/A“ kuvamine välistab olukorra, kus päringu tegija võiks teha tarbija suhtes põhjendamatuid järeldusi üksnes seetõttu, et teatud andmeväljal puudub väärtus või andmete säilitamise tähtaeg on möödunud.

Kohustuse täitmisega viivitamise fakti ja nõude loovutamise või lepingu ülevõtmise fakti kajastamine on ajaliselt piiratud ning seotud KJS-is sätestatud eesmärgipärase töötlemise tingimustega. Pärast seaduses sätestatud tähtpäeva saabumist ei ole vastava teabe arvestamine krediivõimelisuse hindamisel enam põhjendatud. Seetõttu nähakse ette, et päringu vastuses ei kuvata aegunud andmete kohta negatiivset või positiivset märget, vaid neutraalset tähistust.

Selline lahendus toetab andmete minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõtteid ning aitab tagada, et krediivõimelisuse hindamisel kasutatakse üksnes asjakohast ja ajakohast teavet. Samuti vähendab see riski, et tarbijale avaldub ebaproportsionaalne mõju ajalooliste või enam mitteamajakohaste asjaolude tõttu.

Lõikega 6 nähakse ette, et päringuvastuses kuvatakse andmete viimase uuendamise kuupäev ja kellaaeg minuti täpsusega. Uuendamise aja kuvamine võimaldab päringu tegijal hinnata andmete ajakohasust ning arvestada krediivõimelisuse hindamisel, millise ajahetke seisuga registriandmed esitati või viimati ajakohastati. See on oluline eelkõige juhul, kui tarbija krediidikohustuses on vahetult enne päringu tegemist toimunud muudatus, mis ei pruugi veel registriandmetes kajastuda.

Viimase uuendamise aeg näitab vastava registrikirje ajakohastamise aega, mitte päringu tegemise või päringuvastuse koostamise aega. Selle kuvamine suurendab andmete kasutamise läbipaistvust.

Paragrahv 7 – registriandmete juurdepääsu andmine

Lõikes 1 sätestatakse registriandmete juurdepääsu üldpõhimõte. Juurdepääs võimaldatakse üksnes KJS § 10 lõikes 1 nimetatud isikutele ning samas sättes määratud eesmärgil. Seega ei ole krediiditeaberegister avalik andmekogu ning juurdepääsuõigus ei anna õigust kasutada registriandmeid muul eesmärgil. Juurdepääsu võimaldamisel kontrollitakse, kas andmesaaja kuulub seaduses nimetatud isikute hulka ning kas taotletav juurdepääs vastab tema seadusest tulenevale ülesandele ja vajalikule andmekoosseisule.

Lõikes 2 täpsustatakse KJS § 10 lõike 1 punktis 5 nimetatud notarile ja kohtutäiturile kättesaadavate andmete koosseisu. Notarile võimaldatakse juurdepääs pärimismenetluse läbiviimiseks ning kohtutäiturile täitemenetluse seadustikus sätestatud ülesannete täitmiseks ja pärandi inventuuri tegemiseks. Neile tehakse kättesaadavaks tarbija, krediiditeabe andja ja füüsilisest isikust käendaja üldandmed ning krediidiliigi, krediidi maksimaalse summa ja krediidi- või nõudejäägi andmed. Need andmed võimaldavad tuvastada isiku krediidikohustused, asjaomase võlausaldaja või muu krediiditeabe andja ning kohustuste liigi ja rahalise ulatuse.

Notarile ja kohtutäiturile ei võimaldata juurdepääsu andmetele, mis ei ole nende seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikud, näiteks tagasimaksegraafiku ja intressimäära tüübile või järgmise tagasimakse suurusele. Piiratud andmekoosseis lähtub eesmärgikohasuse ja minimaalsuse põhimõtetest.

Lõikes 3 nähakse ette kaks juurdepääsu võimaldamise viisi. Ühekordse taotluse alusel võimaldatakse juurdepääs juhul, kui andmesaajal tekib vajadus registriandmete järele üksikjuhtumi lahendamisel ja püsiva tehnilise juurdepääsu loomine ei ole põhjendatud. Kui andmesaaja vajab registriandmeid oma ülesannete täitmisel regulaarselt, võib talle võimaldada poolte vahel sõlmitud lepingu alusel otsejuurdepääsu.

Juurdepääsulepingus määratakse muu hulgas kindlaks andmevahetuse tehnilised ja korralduslikud tingimused, lubatud andmekoosseis, kasutajate ja kasutajaõiguste haldamise kord, infoturbenõuded ning toimingute logimise ja intsidentidest teavitamise kord. Leping ei ole iseseisev andmete töötlemise õiguslik alus ega võimalda anda andmesaajale seaduses sätestatust ulatuslikumat juurdepääsu.

Lepingu sõlmimine on vajalik eelkõige KJS § 10 lõike 1 punktis 1 nimetatud isikute puhul, kes kasutavad registrit regulaarselt krediidivõimelisuse hindamise eesmärgil ning kelle tegevus eeldab pidevat, standardiseeritud ja tehniliselt integreeritud juurdepääsu registriandmetele. Lepingu sõlmimine võimaldab täpsustada registri kasutamise tehnilisi, organisatsioonilisi ja turvalisusega seotud tingimusi, sealhulgas kasutajaõigusi, autentimise viise, teenustasemeid, tehnilisi nõudeid ning poolte vastutust registri kasutamisel.

Lepinguga ei või piirata seadusest tulenevat juurdepääsuõigust, kehtestada täiendavaid juurdepääsu piiramise või lõpetamise aluseid ega panna andmesaajale KJS-is, põhimääruses või muus õigusaktis sätestamata sisulisi kohustusi. Registriteenuse eest võetav tasu saab põhineda üksnes seaduse kohaselt kooskõlastatud hinnakirjal.

Lepingu alusel juurdepääsu võimaldamine aitab tagada ka registriandmete turvalise kasutamise ning võimaldab volitatud töötlejal kontrollida, et registrit kasutatakse üksnes seaduses sätestatud eesmärkidel ja tingimustel.

Lõikes 4 täpsustatakse otsejuurdepääsu tehnilisi viise. Otsejuurdepääsu võib tagada riigi infosüsteemide andmevahetuskihi või muu nõuetekohase turvalisuse tasemega andmevahetusplatvormi kaudu. Samuti võib registripidaja juurdepääsu võimaldada tema määratud tehnilisel viisil ja kasutajaõiguste alusel, näiteks registri kasutajaliidese kaudu. Kasutatav lahendus peab võimaldama kasutaja usaldusväärset tuvastamist, juurdepääsu piiramist talle vajalikus ulatuses ning päringute ja muude andmetöötlustoimingute logimist.

Registripidaja õigus määrata juurdepääsu tehniline viis ei anna talle õigust otsustada seadusest erinevalt andmesaaja sisulise juurdepääsuõiguse üle. Registripidaja määrab tehnilised tingimused, autentimisvahendid ja kasutajaõiguste haldamise korra, lähtudes õigusaktides sätestatud nõuetest ning registri konfidentsiaalsuse, tervikluse ja käideldavuse tagamise vajadusest.

Lõikes 5 sätestatakse nõuded registriandmetele juurdepääsu taotlemisel. Sätte kohaselt peab juurdepääsu taotlej isik või asutus märkima, milliste andmete kohta soovitakse päringuid teha ning millisel õiguslikul alusel vastavat juurdepääsu taotletakse.

Registriandmetele juurdepääs võimaldatakse üksnes ulatuses, mis on vajalik krediiditeabe jagamise seaduses sätestatud eesmärkide saavutamiseks. Kuna krediiditeaberegister sisaldab tundlikke finantskohustusi puudutavaid andmeid, peab enne juurdepääsu võimaldamist olema võimalik hinnata nii taotleja õigust andmetele ligi pääseda kui ka taotletava andmestiku ulatuse põhjendatust.

Õigusliku aluse märkimise kohustus võimaldab volitatud töötlejal kontrollida, kas taotlejal on krediiditeabe jagamise seadusest või muust õigusaktist tulenev õigus registriandmeid kasutada ning kas taotletav juurdepääs vastab seaduses sätestatud eesmärgile. Andmete ulatuse täpsustamine aitab omakorda tagada isikuandmete minimaalsuse põhimõtte järgimise, võimaldades ligipääsu üksnes nendele andmetele, mis on taotleja ülesannete täitmiseks vajalikud.

Säte toetab ka registri kasutamise läbipaistvust ja kontrollitavust, võimaldades volitatud töötlejal hinnata juurdepääsu põhjendatust juba enne kasutaja liidestamist või kasutajaõiguste andmist. Selline eelkontroll aitab vähendada registriandmete väärkasutuse riski ning tagada, et juurdepääsuõigused kujundatakse vastavalt kasutaja tegelikule vajadusele ja seadusest tulenevale pädevusele.

Lõikes sätestatud nõue on vajalik ka selleks, et võimaldada diferentseeritud juurdepääsuõiguste rakendamist. Kõigil registri kasutajatel ei ole põhjendatud vajadust kõigile registris sisalduvatele andmetele ligipääsuks ning seetõttu peab juurdepääsu ulatus olema seotud kasutaja õigusliku staatuse ja registri kasutamise eesmärgiga.

Lõikes 6 sätestatakse päringu tegija kohustus märkida registrisse iga päringu tegemisel selgitus päringu õigusliku aluse kohta. Sätte eesmärk on tagada registriandmete kasutamise läbipaistvus, kontrollitavus ja eesmärgipärasus ning võimaldada hiljem kontrollida, kas registriandmete kasutamine toimus seaduslikul alusel.

Krediiditeaberegister sisaldab andmeid tarbija finantskohustuste kohta, mistõttu peab iga päring olema seotud konkreetse seadusest tuleneva õiguse või ülesande täitmisega. Õigusliku aluse ja selgituse märkimise kohustus aitab tagada, et registriandmeid ei eesmärkidel, mis ei ole KJS-iga lubatud. Praktikast tähendab see, et päringu tegija peab iga päringu tegemise hetkel põhjendama, millisel seadusest tuleneval alusel ja eesmärgil ning miks andmeid küsitakse.

Sättel on oluline roll registri kasutamise tagantjärele kontrollitavuse tagamisel. Päringu tegemise selgituste fikseerimine võimaldab vajaduse korral kontrollida nii volitatud töötlejal, vastutaval töötlejal kui ka pädevatel järelevalveasutustel, kas registri kasutamine oli õiguspärane ning vastas andmete töötlemise eesmärgile. Samuti aitab vastav teave tagada tarbija õigusi, võimaldades talle anda ülevaate sellest, kes, millal ja millisel alusel on tema andmeid registrist küsinud.

Lõikes 7 reguleeritakse nõusolekupõhist juurdepääsu, mida tuleb eristada KJS § 10 lõikest 1 tulenevast seadusjärgsest juurdepääsust. Kui isiku õigus registriandmeid saada põhineb andmesubjekti nõusolekul, võimaldatakse talle juurdepääs üksnes nõusolekus määratud andmete, eesmärgi, saaja ja kehtivusaja ulatuses. Nõusoleku andmine, haldamine ja tagasivõtmine toimub avaliku teabe seaduse §-s 43¹⁰ sätestatud andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu vahendusel. See võimaldab kontrollida nõusoleku olemasolu, ulatust ja kehtivust ning tagab nõusolekuga seotud toimingute tõendatavuse.

Sätte eesmärk on tagada, et andmesubjekti nõusolekul põhinev juurdepääs registriandmetele toimuks turvaliselt, kontrollitavalt ja üheselt tõendataval viisil. Kuna krediiditeaberegister sisaldab tundlikke andmeid, peab olema võimalik usaldusväärselt tuvastada nii nõusoleku olemasolu, selle ulatus kui ka see, kellele ja millistel tingimustel andmesubjekt on juurdepääsu võimaldanud.

Andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu kasutamine võimaldab tagada nõusolekute keskse, standardiseeritud ja tehniliselt usaldusväärse haldamise. Selline lahendus vähendab riski, et nõusolekuid hallatakse erinevate süsteemide kaudu ebaühtlaselt või viisil, mis raskendab hilisemat kontrolli. Samuti võimaldab see tagada, et registriandmetele pääseb ligi üksnes ulatuses, milleks andmesubjekt on selgesõnaliselt nõusoleku andnud.

Sätte kohaselt on juurdepääs piiratud nõusolekuga määratud ulatusega. See tähendab, et andmesubjekt saab määrata, milliste andmete või millise eesmärgi jaoks nõusolek antakse, ning registri kasutaja ei või saada juurdepääsu laiemale andmehulgale kui see, milleks nõusolek on antud. Selline lahendus toetab isikuandmete minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõtteid ning tugevdab andmesubjekti kontrolli tema kohta töödeldavate andmete üle.

Ühtlasi aitab andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu kasutamine tagada registri kasutamise läbipaistvust ja hilisemat kontrollitavust, kuna võimalik on tuvastada, millal, kellele ja millises ulatuses nõusolek anti ning kas registriandmete kasutamine vastas andmesubjekti tahtele.

Kui isik ei saa kasutada andmenõusoleku teenust või selle autentimisvahendeid, ei takista see tal enda IKÜM-ist tulenevate õiguste teostamist. Andmesubjekt saab pöörduda registripidaja poole ka muul viisil, mis võimaldab tema isikusamasust usaldusväärselt kontrollida. Sel viisil saab isik registrist tema kohta sisalduvad andmed soovi korral ise muule teenusepakkuajale edastada.

Kui juurdepääsuõigus tuleneb vahetult seadusest, ei sõltu andmete väljastamine andmesubjekti nõusolekust. Nõusolekupõhine juurdepääs on eraldiseisev võimalus ega mõjuta KJS § 10 lõikes 1 nimetatud isikute õigust saada registriandmeid seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks. Nõusolekupõhise juurdepääsu võimaldamiseks ei nähta ette andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu kõrval muud nõusoleku haldamise lahendust.

Lõikes 8 antakse vastutavale töötajale õigus piirata või keelata juurdepääs, kui andmevahetuse tõttu on tekkinud konkreetne oht registri konfidentsiaalsusele või terviklusele. Sellise ohuga võib olla tegemist näiteks juurdepääsuvahendite kompromiteerimise, lubamatu juurdepääsu katse, pahavara, ebatavaliselt suure mahuga automatiseeritud päringute või andmete terviklust kahjustava tehnilise rikke korral.

Registri konfidentsiaalsuse kahjustamise risk võib seisneda näiteks volitamata juurdepääsu ohus, turvanõuetele mittevastavas andmevahetuses või olukorras, kus esineb põhjendatud kahtlus andmete võimalikuks lekkeks või väärkasutuseks. Registri tervikluse risk võib seisneda selles, et andmevahetuse tulemusena võivad registrisse sattuda ebaõiged, moonutatud või tehnilise vea tõttu kahjustatud andmed.

Sättega antakse vastutavale töötajale võimalus reageerida kiiresti ja paindlikult olukordades, kus registri turvalisus võib olla ohustatud, ilma et oleks vajalik eelnev pikem menetlus või mingi täiendava menetlusliku otsuse ootamine. Arvestades krediiditeaberegistri rolli krediidivõimelisuse hindamisel, võib ka lühiajaline turvarike või andmete tervikluse kahjustus mõjutada märkimisväärselt krediidiotsuste kvaliteeti ning tarbijate õigusi. Seetõttu peab registripidajal olema õigus võtta tarvitusele ennetavaid meetmeid juba riski tekkimise kahtluse korral.

Juurdepääsu peatamisel või piiramisel tuleb lähtuda haldusmenetluse seadusest, sh üldpõhimõtetest. Juurdepääsu peatamine või piiramine peab olema põhjendatud ning seda on võimalik vaidlustada õigusaktides sätestatud korras. Meede peab olema ohu suhtes proportsionaalne ning seda võib kohaldada üksnes ulatuses ja ajaks, mis on ohu kõrvaldamiseks vajalik. Võimaluse korral tuleb eelistada juurdepääsu täielikule peatamisele vähem piiravat meetet. Meetme kohaldamise aluseks olevad asjaolud peab dokumenteerima, teavitama adressaati piirangu põhjusest ja ulatusest ning andma puuduse kõrvaldamiseks mõistliku tähtaja, va juhul, kui viivitamatu sekkumine on vajalik vahetu ja olulise turvariski vältimiseks. Juurdepääs tuleb taastada viivitamata pärast piirangu aluseks olnud asjaolude äralangemist.

Juurdepääsu peatamine või selle piiramine on registri kaitseks rakendatav ajutine meede, mitte seadusest tuleneva juurdepääsuõiguse lõplik äravõtmine. Vastutav töötaja peab hindama ohu olemust ja ulatust ning valima selle kõrvaldamiseks sobiva ja proportsionaalse meetme. Juurdepääs keelatakse täielikult üksnes juhul, kui ohtu ei ole võimalik kõrvaldada vähem piirava meetmega. Võimaluse korral piiratakse ainult ohuga seotud kasutajakonto, liidese, toimingu või andmekategooria kasutamist ning säilitatakse muu õiguspärane juurdepääs. Ohu kõrvaldamisel taastatakse juurdepääs viivitamata. Registripidaja teeb vastutava töötaja otsuse täitmiseks vajalikud tehnilised toimingud.

Paragrahv 8 – andmesubjekti õigused

Normiga sätestatakse andmesubjekti õigused krediiditeaberegistri kasutamisel ning tingimused nende õiguste teostamiseks. See aitab tagada andmesubjektile läbipaistva ülevaate tema kohta registris töödeldavatest andmetest, võimaldada kontrollida andmete kasutamise õiguspärasust ning anda tarbijale võimalus kasutada registrit enda finantskäitumise teadlikuks juhtimiseks.

Lõike 1 kohaselt on andmesubjektil õigus tutvuda registri vahendusel enda kohta töödeldud andmetega, sealhulgas andmete töötlemise logiga. Vastava õiguse eesmärk on tagada andmesubjektile ülevaade sellest, milliseid tema finantskohustusi puudutavaid andmeid registris töödeldakse ning kas andmete töötlemine toimub õiguspäraselt ja eesmärgipäraselt. Andmete töötlemise logiga tutvumise võimalus on oluline läbipaistvuse ja kontrollitavuse tagamiseks, võimaldades andmesubjektil saada teavet selle kohta, kes, millal ja millisel õiguslikul alusel on tema kohta registrist päringuid teinud. Selline lahendus aitab tugevdada andmesubjekti kontrolli tema kohta töödeldavate andmete üle ning suurendab usaldust krediitideaberegistri toimimise vastu.

Inimese õigus saada mugaval ja kasutajasõbralikul viisil ülevaade enda kohta tehtud päringutest ning andmete töötlemise logidest tagatakse andmejälgija või muu samaväärse tehnilise lahenduse kaudu. Kui registri andmevahetus toimub infosüsteemide andmevahetuskähi kaudu, võimaldatakse ülevaade andmejälgija vahendusel. Samas ei pruugi krediitideaberegistri andmevahetus toimuda üksnes infosüsteemide andmevahetuskähi kaudu ning registri toimimisel võib kasutada ka muud sarnast andmevahetusplatvormi. Kuna andmejälgija funktsionaalsus on seotud infosüsteemide andmevahetuskähi logidega, tuleb muude tehniliste lahenduste kasutamise korral tagada andmesubjektile samaväärne võimalus tutvuda tema kohta tehtud päringute ja andmete töötlemise asjaoludega registri kaudu või muu kasutajasõbraliku lahenduse abil.

Oluline on tagada, et andmesubjekti õigus saada ülevaade enda kohta töödeldavatest andmetest ja nende kasutamisest ei sõltuks registri tehnilisest arhitektuurist ega kasutatavast andmevahetuslahendusest. Olenemata kasutatavast tehnoloogilisest lahendusest peab andmesubjektile olema tagatud lihtne, arusaadav ja usaldusväärne võimalus kontrollida, kes, millal ja millisel õiguslikul alusel on tema andmeid registrist kasutanud.

Lõike 2 kohaselt on andmesubjektil õigus teha registri vahendusel avaldus enda kandmiseks tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja. Vastava õiguse eesmärk on võimaldada tarbijal vabatahtlikult piirata enda suhtes uute tarbijakrediidilepingute sõlmimist olukorras, kus ta soovib ennetada impulsiivset laenamist, maandada ülelaenamise riski või kaitsta end võimalike kuritarvituste eest, sealhulgas identiteedivarguse juhtudel. Registri kaudu avalduse esitamise võimaldamine tagab tarbijale mugava, kiire ja kasutajasõbraliku viisi vastava õiguse realiseerimiseks ning toetab krediitideabe jagamise seaduse eesmärki edendada vastutustundlikku laenamist ja laenuvõtmist.

Lõikes 3 sätestatakse, et registri vahendusel enda andmetele juurdepääsemiseks või nn laenukeelu nimekirja kandmiseks avalduse esitamisel kasutatakse riigi autentimisteenust. Autentimise eesmärk on kontrollida usaldusväärselt juurdepääsu taotleva isiku samasust ning välistada registriandmete avaldamine kõrvalisele isikule. Riigi autentimisteenuse all peetakse silmas kesket autentimislahendust, mis võimaldab kasutada Eestis tunnustatud e-identimise vahendeid ning asjakohasel juhul teiste Euroopa Liidu liikmesriikide tunnustatud e-identimise vahendeid. Riigi autentimisteenuse kasutamine tagab ühtlasi ühtse, laialdaselt kasutatava ja usaldusväärse ligipääsulahenduse.

Säte ei piira õiguste realiseerimist muul viisil, mis võimaldab vajaduse korral andmesubjekti või tarbija isikusamasust usaldusväärselt kontrollida.

Paragrahv 9 – ebaõigete andmete parandamine

Normis täpsustatakse andmesubjekti esitatud andmete parandamise taotluse menetlemisega seonduvaid üksikuid aspekte. Paragrahv reguleerib eelkõige registripidaja ja krediiditeabe andja vahelist suhtlust ning vaidlustatud andmete tähistamist taotluse lahendamise ajal. Andmesubjekti õiguse andmete parandamisele ning taotluse menetlemise üldised nõuded ja tähtajad sätestab piisavalt selgelt IKÜM (eeskätt artiklid 12-19), mistõttu ei sätestata põhimääruses üksikasjalikku andmesubjekti taotluste menetlemise regulatsiooni.

Lõike 1 kohaselt võimaldab registripidaja andmesubjektil esitada registri vahendusel taotluse teda puudutavate andmete parandamiseks. Säte annab andmesubjektile mugava viisi IKÜM-i artiklist 16 tuleneva andmete parandamise õiguse teostamiseks.

Registri kaudu taotluse esitamine ei piira andmesubjekti õigust esitada taotlus IKÜM-i alusel ka muul viisil. Registripidaja peab tagama, et taotluse esitamise võimalus oleks andmesubjektile arusaadav ja tegelikult kasutatav ning et taotleja isikusamasust oleks võimalik usaldusväärselt kontrollida.

Lõikes 2 sätestatakse krediiditeabe andja esitatud andmete parandamise taotluse edastamise kord. Registripidaja edastab taotluse sellele krediiditeabe andjale, kes vaidlustatud andmed registripidajale esitas, kuna krediiditeabe andjal on olemas andmete sisulise õigsuse kontrollimiseks vajalikud algandmed, sh tarbijakrediidilepingut, makseid ja nõude seisu kajastav teave. Selles olukorras on krediiditeabe andja vastutav töötleja, kellel lasuvad IKÜM-ist tulenevad vastutava töötleja kohustused, sh andmesubjekti taotluse lahendamine.

Registripidaja teavitab andmesubjekti taotluse edastamisest, et andmesubjektile oleks teada, kes tema taotluse sisuliselt läbi vaatab. Taotluse edastamine ei alusta uut menetlustähtaega ega või tuua kaasa IKÜM-is sätestatud tähtaja pikenemist. Seetõttu tuleb taotlus asjaomasele krediiditeabe andjale edastada põhjendamatult viivitusest.

Krediiditeabe andja lahendab talle edastatud taotluse IKÜM-i alusel. IKÜM-i artikli 12 lõike 3 kohaselt tuleb andmesubjekti teavitada taotluse alusel võetud meetmetest põhjendamatult viivitusest, kuid hiljemalt ühe kuu jooksul taotluse saamisest. Vajaduse korral võib seda tähtaega taotluse keerukust ja taotluste hulka arvestades pikendada kuni kahe kuu võrra. Tähtaja pikendamisest ja selle põhjustest tuleb andmesubjekti teavitada ühe kuu jooksul taotluse saamisest. Kui krediiditeabe andja jätab taotluse rahuldamata, peab ta IKÜM-i artikli 12 lõike 4 kohaselt teavitama andmesubjekti põhjendamatult viivitusest, kuid hiljemalt ühe kuu jooksul, taotluse rahuldamata jätmise põhjustest ning võimalusest esitada kaebus Andmekaitse Inspektsioonile või kasutada kohtulikku õiguskaitsevahendit.

Kui krediiditeabe andja tuvastab andmete ebaõigsuse, parandab ta andmed ja edastab ajakohastatud andmed registrisse KJS §-s 8 sätestatud tähtaja jooksul. KJS § 8 lõikes 1 nimetatud krediiditeabe andja peab ajakohastatud andmed registripidajale edastama 24 tunni jooksul andmete muutumisest, KJS lõikes 2 nimetatud krediiditeabe andja (krediidiinkasso) kümne päeva jooksul. Kui krediiditeabe andja leiab, et registris kajastuvad andmed on õiged, põhjendab ta oma seisukohta andmesubjektile IKÜM-i kohaselt. Mõlemal juhul teavitab krediiditeabe andja taotluse lahendamise tulemusest ka registripidajat.

Lõikes 3 nähakse ette, et taotluse lahendamise ajal kuvatakse vaidlustatud andmete juures märge „Ülevaatamisel“. Märke eesmärk on teavitada registriandmete kasutajat, et andmesubjekt on andmete õigsuse vaidlustanud ja asjaomane krediiditeabe andja kontrollib

neid. Märke lisamine ei tähenda iseenesest, et andmed on ebaõiged, ega otsusta ette taotluse lahendamise tulemust.

Märget kuvatakse kuni krediiditeabe andja teatab registripidajale, et andmed on parandatud või et kontrollimise tulemusel osutusid need õigeks. Pärast teate saamist eemaldab registripidaja märke.

Märke „Ülevaatamisel“ kuvamine ei ole samastatav IKÜM-i artiklis 18 sätestatud isikuandmete töötlemise piiramisega. Kui andmesubjekt taotleb lisaks andmete parandamisele nende töötlemise piiramist ning selleks esinevad IKÜM-i artiklis 18 sätestatud alused, tuleb asjakohane taotlus lahendada eraldi IKÜM-i kohaselt.

Tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja andmeid ei esita registrisse krediiditeabe andja, vaid need kannab registripidaja registrisse tarbija avalduse alusel. Seetõttu ei edastata nende andmete parandamise taotlust krediiditeabe andjale, vaid selle lahendab registripidaja oma pädevuse piires ja vastutava töötleja juhistel kohaselt. Eraldi menetluskorra ja tähtaegade sätestamine põhimääruses ei ole vajalik, sest ka nende taotluste suhtes kohalduvad vahetult IKÜM-i artiklites 12 ja 16 sätestatud nõuded, sealhulgas kohustus tegutseda põhjendamatult viivitusega ja teavitada andmesubjekti võetud meetmetest viivitamatult. Lisaks IKÜM-ile kohaldub registripidaja tegevusele HMS ja selle üldpõhimõtted.

Nn laenukeelu nimekirjas sisalduvate ebaõigete andmete parandamist tuleb eristada tarbija soovist lasta ennast nimekirjast eemaldada. Ebaõigete andmete parandamise taotlus lahendatakse IKÜM-i alusel, kuid nimekirjast eemaldamise avalduse esitamise tingimused ja selle alusel tehtavad toimingud tulenevad KJS §-st 9.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul on puutumus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus), kuivõrd eelnõus reguleeritakse isikuandmete töötlemisega seotud küsimusi, sh andmetöötluse logide säilitamist. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

Krediiditeaberegistri tehnoloogilise lahenduse väljatöötamisel arvestatakse Euroopa Liidu õigusest tulenevate piiriülese juurdepääsu nõuetega.

4. Määruse mõjud

Määrusega ei kaasne olulisi muid täiendavaid mõjusid võrreldes seaduses kirjeldatud mõjudega. Määruse mõju seisneb eelkõige krediiditeaberegistri toimimise praktiliste tingimuste täpsustamises ning KJS-is sätestatud regulatsiooni rakendamise võimaldamises. Määrusega luuakse eeldused registri turvaliseks, läbipaistvaks ja tõhusaks toimimiseks, toetades seeläbi vastutustundlikku laenamist, krediidivõimelisuse kvaliteetset hindamist ja ülelaenamise riskide ennetamist. Samuti aitab määrus kaasa andmesubjektide õiguste paremale tagamisele, võimaldades neil saada mugavalt ülevaade enda kohta töödeldavatest andmetest ja registri kasutamisest.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Vastavalt krediiditeabe jagamise seadusele peab krediiditeaberegister täiemahulist tööd alustama 01.03.2029. a. Selle eelduseks on krediiditeaberegistri pidaja leidmiseks hankemenetluse ettevalmistamine ja läbiviimine ning registri toimimiseks vajalike lepinguliste, organisatsiooniliste ja tehniliste eelduste loomine. Registripidaja valimise järel tuleb tagada

registri tehniline arendamine, liidestuste loomine krediiditeabe andjate ja registri kasutajatega, testimine ning registri kasutuselevõtt kooskõlas krediiditeabe jagamise seaduses sätestatud tähtaegadega. Samuti eeldab määruse rakendamine registri kasutajate, sealhulgas krediiditeabe andjate, tehnilist valmisolekut andmete esitamiseks ja registri kasutamiseks.

Määruse rakendamine ei too kaasa täiendavaid püsivaid riigieelarvelisi kulusid krediiditeaberegistri pidamiseks, kuna registripidamise ülesanne delegeeritakse krediiditeabe jagamise seaduse alusel kontsessioonilepingu kaudu registripidajale. Registri arendamise, haldamise, hooldamise ja registriteenuse osutamisega seotud kulud kannab registripidaja vastavalt kontsessioonilepingu tingimustele, küsides registriteenuste kasutamise eest tasu.

Riigile võivad kaasnedada piiratud ulatusega kulud seoses hankemenetluse ettevalmistamise ja läbiviimisega, sealhulgas hankedokumentide ettevalmistamisega. Tegemist on ühekordsete rakenduskuludega.

Määruse rakendamisega ei kaasne otseseid riigieelarvelisi tulusid. Kaudse mõjuna võib määrus aidata kaasa vastutustundlikuma laenamise praktika kujunemisele, krediidivõimelisuse kvaliteetsemale hindamisele ja ülelaenamise riskide vähenemisele, millel võib pikemas perspektiivis olla positiivne mõju finantskeskkonna stabiilsusele ja tarbijakaitsele, samuti kohalike omavalitsusetegevusele (võlanõustamisteenused).

6. Määruse jõustumine

Määrus kavandatakse jõustuma üldises korras (haldusmenetluse seaduse § 93 lõige 2).

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks² Justiits- ja Digiministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Siseministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Statistikaametile, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Riigi Infosüsteemi Ametile, Andmekaitse Inspeksioonile, Eesti Krediidiandjate Liidule, Eesti Pangaliidule, FinanceEstoniale, Eesti Võlanõustajate Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Finantsinspeksioonile, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale, Notarite Kojale, B2 Impact OÜ-le, Heimondo Estonia OÜ-le, Julianus Inkasso OÜ-le, ja OÜ-le GS Core.

Eelnõu esitatakse teistkordseks kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks samadele asutustele ja isikutele.

² <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/f5ee0bd6-0480-47f5-8fa7-dcfa631b9ed1>